

SENTÈNCIA

En nom del Poble Andorrà.-

A la vila d'Andorra la Vella, el 30 de juny del 2016

Reunida la Sala Civil del M.I. Tribunal Superior de Justícia d'Andorra, sota la presidència del M I. Sr. Joan Manel ABRIL CAMPOY, i els magistrats M.I. Sr. Vincent ANIÈRE i M.I. Sr. Carles CRUZ MORATONES, ha adoptat la resolució següent:

ANTECEDENTS DE FET

I.- En data 24.9.2008 la representació processal dels Srs. X.G.G. i de M.Q.C. van formular demanda en reclamació de quantitat contra la societat G. SA i contra l'arquitecte Sr. A.M.S. en concepte d'honoraris professionals i demanat la imposició de les costes en cas d'oposició.

II.- La representació processal de G., SA va contestar la demanda en data 29.10.2008 al·legant principalment l'excepció processal de prescripció i subsidiàriament es va oposar a la demanda i formulà demanda reconvençional reclamant danys i perjudicis per l'actuació dels agents fins que van abandonar l'obra.

En el mateix dia el Sr. A.M.S. va presentar la contesta a la demanda principal oposant-se a la mateixa i interposant, al seu torn, una demanda reconvençional per la qual reclamà als agents el pagament dels honoraris que li deuen que concreta en la xifra de 35.795,18€.

III.- Les parts van presentar oportunament els seus escrits de contestació a les demandes reconvençionals i de rèplica i dúplica, i posteriorment de conclusions, reiterant els seus arguments i oposant-se als de l'adversa.

IV.- L'Hble. Tribunal de Batlles va dictar Sentència en data 20.5.2015 i va decidir : *“que cal estimar Parcialment la demanda reconvençional interposada per la part defenent, això és la societat mercantil andorrana per accions “G., S.A.”, pel que es declara resolt el contracte de 29 de març del 2001; estimar l'excepció de prescripció de les accions interessada per la mercantil “G., S.A.”, pel transcurs de tres anys; estimar parcialment la demanda principal interposada pels actors, és a dir els Srs. X.G.G. i M.Q.C., el que comporta la condemna de “G., S.A.” a satisfer als darrers la quantitat de cinquanta-vuit mil cent cinquanta-vuit euros amb cinquanta-cinc cèntims (58.158,55.- EUROS), respecte dels honoraris del projecte executiu i direcció d'obra, juntament amb els interessos legals des de la contesta a la demanda i fins que sigui íntegrament satisfeta; estimar íntegrament la demanda interposada per l'agent reconvençional Sr. A.M.S., condemnant doncs als Srs. X.G.G. i M.Q.C. a satisfer, amb caràcter solidari, al Sr. A.M.S. la quantitat de tres-cents setanta mil dos-cents vint-i-vuit euros amb vint-i-vuit cèntims (370.228,28.- EUROS) amb els interessos legals des de la data de la contesta a la demanda reconvençional i fins que sigui íntegrament satisfeta. Altrament cal imposar les costes processals segons s'ha articulat en el darrer Considerant.”*

V.- Contra l'esmentada resolució formula recurs d'apel·lació la representació processal de la part agent principal i la societat G., SA, en virtut dels arguments que exposen en les seves conclusions, demanen la seva

revocació i que s'estimi íntegrament la seva demanda i es desestimin les demandes contràries, imposant a l'adversa les costes del procediment.

Ha actuat com a magistrat ponent el M.I. Sr. Carles CRUZ MORATONES.

FONAMENTS DE DRET

PRIMER. – En el present litigi la part agent Srs. X.G.G. i M.Q.C., arquitectes catalans, reclamen de la propietat que els va contractar per a l'ampliació i reforma de l'establiment hotel·ler "A." els honoraris professionals corresponents a la redacció del projecte bàsic, del projecte executiu, de la direcció i coordinació de l'obra fins el 30 de juliol de 2005, així com també d'un projecte d'interiorisme pel mateix establiment. També reclamen de l'arquitecte andorrà que va col·laborar en la direcció i coordinació de l'obra, Sr. A.M.S. els terç dels honoraris que va cobrar directament de la propietat pel seu treball i que tenien convingut amb els agents que a ells correspondrien, restant els dos terços dels honoraris de tal direcció d'obra per l'arquitecte andorrà que tenia encomanada setmanalment.

La propietat demandada, la societat G., SA va contestar la demanda i a la vegada va interposar una demanda reconvencional reclamant els danys i perjudicis que l'actuació dels professionals contractats li havia ocasionat. Per la seva banda, l'arquitecte A.M.S. també va formular la corresponent demanda reconvencional reclamant als agents la part dels honoraris que li devien, concretament va reclamar 35.795,18€.

La sentència d'instància considera que la reclamació principal d'honoraris pels agents ha prescrit (excepte una part que la propietat reconeix que encara deu) i desestima la demanda reconvencional de la propietat per manca de proves sense condemna en costes, i estima la demanda

reconvencional del Sr. A.M.S. i condemna als agents a pagar-li la suma de 370.228,28€. més interessos legals i les costes de la demanda principal i de la demanda reconvencional.

Contra tal pronunciament s'han alçat els agents i la demandada G., SA.

SEGON.- La qüestió prioritària a resoldre és la de si efectivament ha prescrit la reclamació d'honoraris dels arquitectes demandants. Com és ja un criteri pacífic en una interpretació actualitzadora del Llibre VII, Títol II de *les Constitucions i altres drets de Catalunya* feta per aquesta Sala (STSJC 30.6.11 -rotlle 339/10-, de 18.9.08 o de 24.9.04 entre d'altres), el termini de prescripció dels honoraris professionals o dels que exerceixen un ofici en caràcter habitual (constitució 4a), o de les professions jurídiques d'advocats i de procuradors (constitució 8ena) o dels notaris (constitució 3a) és el de tres anys i no per que sigui un termini propi de la relació mercantil (que també és de tres anys) sinó civil però equiparada a la d'artesans i menestrals. Resulta indiferent que derivin els honoraris d'un contracte de prestació de serveis o d'un contracte d'execució d'obra, tant si deriven de la prestació d'oficis o tasques manuals com també els que executen professionals de l'àmbit de la ciència o de les arts perquè la prescripció del Llibre VII de les Constitucions de Catalunya, no fa cap diferència entre la naturalesa del contracte executat pel menestral, i, per tant, la prescripció que estableix deriva únicament de la qualitat de menestral o d'artesà del que reclama els seus honoraris, si no existeix carta o albarà (STJC de 18.9.08).

Convé sempre tenir present les coordenades sobre les que ve orientada l'excepció de la prescripció. No per reiterades i acceptades per tothom cal evitar-les (recollides entre d'altres, en la STSJC de 17.7.03 número 2010). La primera d'elles és que la prescripció és una institució que no està fonamentada en raons de justícia material sinó en raons de seguretat jurídica. No es convenient que l'exercici d'un dret resti permanentment obert sense cap limitació perquè això genera inseguretat en si realment es vol exercir o no. D'aquí que la prescripció com a límit en l'exercici d'un dret hagi de ser

examinada sempre amb caràcter restrictiu com excepció que és. Cal tenir sempre la seguretat que efectivament el transcurs del termini previst per la llei ha transcorregut sense cap actuació del seu titular perquè no ha volgut exercir-lo, però no perquè no ha pogut. És la concurrència del *animus conservandi* (o element subjectiu) o com la denominat ja la Sala la existència o no del “silenci en la relació jurídica” el que descarta tota possibilitat de considerar que un dret a prescrit. I en el nostre dret aquest animus es manifesta o bé per la reclamació judicial o bé pel reconeixement del deute pel deutor, restant exclosa la reclamació extrajudicial.

La segona coordenada és la de que per conèixer quan un termini ha transcorregut resulta fonamental fixar de manera clara i objectiva quin ha de ser el punt de partida d'aquell termini, és a dir, el *dies a quo*. Si no el coneixem resultaria impossible poder fer el còmput correcte. No estarà de més recordar que el temps de la prescripció es començarà a comptar des del dia en que podien ser exercides les accions, previsió que lliga plenament amb tot el que hem dit sobre la finalitat de la prescripció extintiva. Finalment tampoc està de més tenir present que la fixació del dia inicial del còmput no pot quedar en mans d'aquell a qui perjudica. D'aquí que en els casos esmentats el termini comença a transcorre des del moment en què el professional ha deixat de prestar els seus serveis.

TERCER.- Dit això, en el cas d'espècie no pot haver cap dubte sobre quin ha de ser el dia inicial. És un fet acceptat per tothom i recollit en la sentència que els agents varen resoldre de manera unilateral el contracte de prestació de serveis professionals en el dia 30 de juliol de 2005. La raó donada és que no anaven percebent els honoraris avançats com s'havia acordat i que la propietat va decidir que cobrarien tot al final de l'obra. Aleshores, no pot restar cap mena de dubte de que si van cessar en el compliment de les seves obligacions professionals en la indicada data, era a partir d'aquell moment en que naixia el seu dret a reclamar tots els honoraris que restaven pendents de cobrament, un cop descomptats els avançaments que ja els hi havia fet la propietat. Era el moment clau, definitiu, contundent de cessació de serveis.

Resulta indiferent si tenien que lliurar una factura o no per poder fer la reclamació pertinent perquè en res obliga a lliurar factura si per qualsevol raó no pots determinar el muntant exacte del que et deuen (com en el cas present que al·leguen que els honoraris eren de l'1,9% sobre el cost real de l'obra i no el pressupostat). Ni tampoc resulta transcendent si havien cobrat pagaments a compte (com és habitual en aquest sector professional atesa la durada de les obres) per fixar el dia inicial, si la realitat és que varen seguir treballant fins el 30 de juliol de 2005.

Fixada doncs aquesta data de manera segura i definitiva per saber si els agents varen renunciar per silenci a reclamar durant tres anys els seus honoraris, s'observa que la citació a judici va tenir lloc en el dia 14 de juliol de 2008, segons recull la sentència d'instància, i, per tant, es comprova fàcilment que no havien transcorregut els 3 anys fatídics per tenir la reclamació per abandonada.

En conclusió, aquesta excepció extintiva de prescripció no pot ser estimada i cal entrar en el fons de l'assumpte de la demanda principal.

QUART.- Això obliga a revocar la sentència d'instància i a ordenar que es retornin les actuacions a l'Hble. Tribunal de Batlles perquè dicti nova sentència entrant en el fons de l'assumpte amb llibertat de criteri. Aquest és el criteri ja establert de manera definitiva per la Sala en el nostre Aute de data 27.06.2016 del rotlle 486-2015 (reiterat en el rotlle 447-2015) expressada en el següents termes:

“Tal situació (la de si calia que la Sala entrés en el fons de l'assumpte assumint el paper de la instància) pot generar dubtes i inseguretat jurídica, raó per la qual la Sala ha decidit fixar un criteri clar i unívoc.

Com ho ha plantejat la part incidental, el fet d'entrar directament al fons després d'haver resolt una excepció processal en el sentit oposat al primer jutjador quan aquest no ha entrat a resoldre el fons, ens ha de portar a estudiar

la qüestió del doble grau de jurisdicció i el seu abast constitucional, per determinar si pot existir una violació de l'article de 10 de la Constitució i del dret fonamental a un procés degut.

El primer enfocament del problema ha de portar a interrogar-nos sobre la natura de l'apel·lació. És evident que, pel fet d'haver estimat la caducitat invocada per la part empresarial demandada, el primer jutjador no es va pronunciar sobre els arguments de les parts en relació al fons de l'afer. Això no impedeix que el tribunal unipersonal hagi examinat de manera exhaustiva tots els elements del litigi.

Com a conseqüència del recurs d'apel·lació i en virtut del seu caràcter devolutiu, un altre òrgan jurisdiccional, superior i diferent del que ha resolt el litigi en primera instància ha conèixer de la resolució impugnada. Això comporta la transmissió del poder de decisió de l'assumpte. És l'objecte mateix de l'apel·lació, fent que el Tribunal Superior qui ha de revisar la resolució apel·lada per determinar si amb la base del que allà s'ha al·legat i demostrat, el tribunal a quo ha decidit conforme a dret, i decidir sobre el fons de l'assumpte, i en principi, sense tornar les actuacions a l'òrgan a quo qui perd la seva jurisdicció sobre la matèria objecte del recurs.

Però, s'ha de distingir entre doble examen i doble pronunciament, i la qüestió esdevé determinar si les parts tenen el dret només al primer, i en aquest cas es pot admetre la possibilitat de no retornar els autes, o si tenen dret al segon, i en aquest cas, no es pot admetre que el Tribunal Superior resolgui directament una qüestió que no va donar lloc a pronunciament per part del Tribunal a quo.

Per contestar a aquesta qüestió, ens hem de referir a la jurisprudència del Tribunal Constitucional relativa al doble grau de jurisdicció. Aquest darrer ha reconegut la seva importància en uns termes clars, motivant que "l'apel·lació està íntimament unida a la consideració que un litigi ha de poder ser examinat dues vegades, atès que el seu objectiu és permetre un nou examen del litigi: el

pronunciament d'apel·lació, que intervé en segon lloc, s'efectua per magistrats normalment més experimentats i dels quals, a més, es pot esperar que jutgin millor, perquè la instrucció davant els primers jutges ha dilucidat i ha aclarit les dades de l'assumpte. Altrament dit, és la preocupació d'una bona administració de la justícia que du a la tècnica del doble grau de jurisdicció.» i “si el principi del doble grau de jurisdicció no té per ell mateix valor constitucional, en el sentit que el legislador el pot excloure, per contra, quan aquest mateix legislador l'estableix, esdevé un component del dret a la jurisdicció. Per aquest motiu, pel fet d'incloure'l en un dret que reconeix l'article 10 de la Constitució, el legislador li atorga un abast constitucional.” (Causa 2013-30-RE del 03-02-2014).

També va precisar que “L'apel·lació, per ser un procés degut, en el sentit de l'article 10 de la Constitució, ha de permetre que l'assumpte resolt en primera instància sigui examinat per ulls nous, amb l'extensió i l'amplitud, que la llei mateixa pugui determinar. Aquesta és la seva raó de ser: jutjar de nou un assumpte a través de la mirada d'un magistrat o d'un tribunal que no tingui sobre ell cap judici personal previ i d'aquesta forma s'aproximi a la decisió apel·lada i a les actuacions que la van originar.” (CAUSA 2014-22 i 32-RE Sentència del 16-02-2015).

D'aquestes consideracions, s'ha d'extreure la conclusió que seria contrari a la Constitució el fet de privar una part de la possibilitat que la seva causa fos jutjada una segona vegada en apel·lació i de la possibilitat d'obtenir un pronunciament complet de la justícia, és a dir un pronunciament del primer jutgador i un pronunciament de la jurisdicció d'apel·lació sobre la integritat del litigi.”.

CINQUÈ.- En conseqüència, l'Hble Tribunal de Batlles haurà de dictar nova sentència sobre el fons de la demanda principal i també sobre les dues demandes reconventionals, atesa la seva connexitat i per no dividir la continuïtat de la causa, amb llibertat de criteri però tenint en compte que el Sr. A.M.S. reclama els seus únicament en allò que hi va tenir participació, és a dir, en la direcció i coordinació de l'obra i no en la redacció dels projectes bàsic,

d'execució i projecte d'interiorisme.

En conseqüència, el recurs interposat per G., SA ha perdut el seu objecte, atesa la retroacció de les actuacions i dictat de nova sentència.

SISÈ.- No fem pronunciament sobre costes en aquest rotlle perquè haurà de dictar-se nova sentència.

Vistos la legislació vigent i els Usos i Costums aplicables al present cas,

La Sala Civil del M.I. Tribunal Superior de Justícia d'Andorra,

DECIDEIX

ESTIMAR el recurs d'apel·lació interposat per la representació processal dels Srs. X.G.G. i M.Q.C. contra la Sentència dictada per l'Hble. Tribunal de Batlles en data 20 de maig de 2015, que **revoquem i ordenem RETORNAR les actuacions a l'Hble. Tribunal perquè sigui resolt el fons del litigi en els termes indicats en el FJ Cinquè i reservar el pronunciament sobre les costes processals de la instància fins a la sentència definitiva.**

Declarem que el recurs interposat per G., SA ha perdut el seu objecte per haver-se de dictar nova sentència.

No fem pronunciament de condemna en costes en aquesta alçada.

Així per aquesta nostra resolució, de la qual en serà tramés testimoni a l'Hble. President de la Batllia, per al seu coneixement i als efectes escaients, definitivament jutjant, ho pronunciem, manem i signem.-